

Dětství dříve a dnes

stručná metodika lekce

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Lekce je součástí komplexního programu **Cestou ze školy**.

Cílová skupina: 3. - 5. třída

Hodinová dotace 2 vyučovací hodiny

Průvodce programem a všechny další přílohy jsou ke stažení zde:

<https://muzeumricany.cz/regionalni-ucebnice/programy-hands-on/cestou-ze-skoly/>

Přílohy k lekci:

- 4.3 Domácí úkoly
- 4.4 Cesta ze školy prezentace
- 4.5 Pocitová mapa tisk
- 4.6 Vzpomínky tisk
- 4.7 Vzpomínky ručně
- 4.8 Fotografie Místa a lidé
- 4.9 PL Vzdálenost
- 4.10 Sebehodnocení mapy
- 4.20 Pocitová mapa

Anotace

Žáci pracují s mapou a se vzpomínkami pamětníků a svých rodičů.

Znalostní cíl: Žák popíše rozdíl mezi činnostmi, kterým se věnovali ve volném čase jeho rodiče, a těmi, kterými se zabývají jeho dnešní vrstevníci.

Dovednostní cíl: Žák se orientuje v mapě a vyhledá vybrané místo (např. rybník Jureček, Marvánek).

Metody

- individuální práce – pretest
- skupinová práce – vzpomínky pamětníků, práce s textem a s mapou
- místně ukotvené učení – vzpomínky pamětníků, místní názvy, pocitová mapa
- diskuse – porovnávání období a zkušeností
- sebehodnocení

Pomůcky

lístečky (lepící trhací bločky), tabule a magnety, provázek, špendlíky, lepidlo, tvrdý papír, **4.3 Domácí úkol**, prezentace (**4.4 Cesta ze školy prezentace**), velkoformátový tisk na materiál umožňující zapichování špendlíků (**4.5 PL Pocitová mapa tisk**), vybrat pro skupiny podle textů dodaných jako domácí úkoly vhodné vzpomínky z literatury a staršího období **4.6 Vzpomínky tisk**, rozstříhané texty do skupin **4.7 Vzpomínky ručně**, barevně vytištěné fotografie do skupin **4.8 Fotografie Místa a lidé**, složené oboustranně vytištěné PL do skupin **4.9 PL Vzdálenost**, **4.10 Sebehodnocení**, **4.20 Pocitová mapa**

Týden před lekcí zadáme domácí úkol (příloha 4.3 Domácí úkol). Žák má za úkol napsat, jak tráví čas on a jak ho trávili rodiče. S domácím úkolem pracujeme v lekci.

Úvod 5 minut	Promítneme několik fotek, dnešní a historické. Žáci mohou hádat, co fotky zachycují (4.4 Cesta ze školy prezentace – prezentace je připravená pro Říčany, fotky lze nahradit fotkami z okolí své školy, je možné využít jen vybrané slidy).
Skupinová práce Moje oblíbená místa 15 minut	Lektor/ka se ptá, jaká oblíbená místa mají žáci, co rádi dělají po škole, co zažívají cestou ze školy. Žáci sdílejí ve skupinách (3–4 žáci), ukazují si na mobilu fotky svých oblíbených míst. Pokusí se svá místa najít a vyznačit na mapě špendlíkem (pomůcka tištěná 4.5 Pocitová mapa tisk), nebo nakreslit svůj vlastní plánek, v kterém vyznačí místo, kde bydlí, školu a své oblíbené místo. Ve skupině vyberou a zapíšou popis jednoho místa (obecně: les, potok, rybník, park...) na „lepík“, který přilepí k mapě. Vyplní sebehodnocení, otázku 1 a 2 (příloha 4.10 sebehodnocení).
Práce s textem, Vennovy diagramy 15 minut	Z vyplněných pracovních listů (příloha 4.3 Domácí úkol) vybereme několik popisů-vzpomínek rodičů/prarodičů a současných zážitků. Do skupin rozdáme zapsané vzpomínky na cestu ze školy. Každá skupina dostane 4 texty – jeden současný od spolužáka, jeden od rodiče/ prarodiče, jeden přepis vzpomínek pamětníka z archivu muzea (40.–50. léta 20. století) a jeden literární (vzpomínky Josefa Lady, Děti z Bullerbynu, Madyňka – začátek 20. století) (příloha 4.6 Vzpomínky tisk) Žáci mají za úkol seřadit texty podle stáří. V textu podtrhnou slova nebo např. názvy her, kterým nerozumí. Zakroužkují místní jména, která znají. Mohou hádat, komu ze spolužáků text patří. Polovina skupin má za úkol hledat shody a rozdíly v „cestách ze školy“, druhá půlka ve způsobu trávení času po škole. Zapisují pomocí Vennových diagramů (viz prezentace), co je pro cesty ze školy dříve a dnes společné (povídání s kamarády, nespěchání) a co rozdílné. Dojdou pravděpodobně k tomu, že cestou ze školy jdou na kroužek a často tam jedou, nejdou pěšky. Lektor/ka shrne, že dřív měly děti po škole různé povinnosti, zejména pečovat o zvířata a že byly víc venku.
Reflexe Cesta ze školy 5 minut	Vyzveme žáky, aby se přesunuli do rohů třídy k různým způsobům dopravy do školy (pěšky, na kole, autem, vlakem/autobusem). Nejprve se postaví tak, jako by byli pamětník/rodič, jehož text četli. Pak se přesunou podle toho, jak se přepravují dnes. Nakonec se přesunou podle toho, jak by se chtěli dopravovat.
Přestávka	
Měření vzdálenosti 15 minut	Lektor/ka promítne elektronickou pocitovou mapu (https://www.pocitovemapy.cz/ricany-2019/nahled – modré body, příloha 4. 20) a ukáže v ní místa, která navštěvovali pamětníci jako děti. Převypráví vzpomínku konkrétního člověka, skupiny se hlásí, pokud ten text dostaly v předchozí aktivitě. Promítneme několik fotek pamětníků (z dětství) a děti hádají, komu patří. Diskutují o tom, koho rodiče pouštěli ven samotného a proč. Žáci dostanou do dvojic, případně trojic vytištěnou mapu s vyznačeným místem, kde pamětník bydlel a kde trávil čas po škole (příloha 4.9 PL Vzdálenost). Mají za úkol zjistit z mapy podle měřítka,

	<p>jak to bylo daleko od místa, kde bydlel. Zkoumáme, zda děti dřív směly samy dál než dnes (ve věku 8–12 let). Nejprve zjistíme, zda žáci dokážou jednu konkrétní vzdálenost (např. od školy ke kostelu/nádraží) z mapy podle měřítka odvodit. Vyzveme je, aby odhadli, za jak dlouho známou vzdálenost, např. od školy na náměstí, urazí pěšky. Pracujeme společně s tištěnou pocitovou mapou na formátu A0 (příloha 4.5 Pocitová mapa tisk), do které zapichujeme špendlíky.</p> <p>Pracovní list je složený a žáci ho na pokyn rozkládají a plní úkoly. Nejprve odhadují vzdálenost s papírovou mapou a provázkem, pak s tabletem nebo laptopem (využívají www.mapy.cz, nástroj Měření vzdálenosti – návod viz 4.4 Cesta ze školy prezentace). Pro sebehodnocení v odhadu vzdálenosti s měřítkem použijí smajlíky v PL. Lektor/ka se ptá žáků, jak daleko mohou oni sami (zůstáváte v bloku domů, nesmíte za silnici)?</p> <p>K zopakování lektor/ka využije prezentaci 4.4 Cesta ze školy prezentace s výřezem s vyznačením ulic a nově zastavěných míst. Promítne pocitovou mapu (příloha 4.20 Pocitová mapa) – překlikne z dnešních oblíbených míst (zelená vrstva) na ta od pamětníků (modrá vrstva).</p>
<p>Místa, lidé a činnosti – skupinová práce 10 minut</p>	<p>Žáci dostanou fotku daného místa dnes a fotku dané činnosti (např. chytání raků) – příloha 4.8 Fotografie Místa a lidé. Mají za úkol se shodnout, zda by tam popisovanou činnost mohly děti dělat teď. Co se změnilo? Žáci porovnávají dané místo na mapě z 50. let a dnes – dojdou k tomu, že spousta míst, kde si dřív děti hrály, je zastavěných budovami nebo jsou z nich silnice. Požádáme žáky, aby napsali na papírek možné obavy, které mohou mít dnešní rodiče (auta, cizí lidé, drogy...), když pouští děti samotné ven. Papírky hodí do krabice.</p>
<p>Oblíbená místa dnes 10 minut</p>	<p>Lektor/ka promítne pocitovou mapu a vyzve žáky, aby ostatním ukázali body, které jsou jejich, a rozklikne komentář, který k nim dali. Ve skupině diskutují, čím se vyznačují dnešní oblíbená místa. S pomocí učitele/učitelky a lektora/lektorky najdou aspoň pro 1 dítě ve skupině na mapě to jeho oblíbené místo. Dojdou patrně k tomu, že oblíbená místa dnes jsou v interiéru (Fialka, bazén, knihovna). Pokud jsou to místa venku, jsou to nezastavěná místa typu park (Lázeňská louka, trampolíny).</p>
<p>Reflexe 5 minut</p>	<p>Při reflexi žáci hodnotí, jak se jim dařila práce s mapou – našel/našla jsem zadaná místa, našel/našla jsem svoje oblíbené místo, změřil/a/odhadl/a jsem vzdálenost? (Otázky 3.–5.) Nejprve vyplní list 4.10 Sebehodnocení mapy. Pak se ústně zhodnotí, jestli znali oblíbená místa svých spolužáků. Z toho vyplyne potřeba společné výpravy ven.</p>
<p>Závěr a zadání domácího úkolu 10 minut</p>	<p>Lektor/ka uvede další setkání: Příště se vypravíme ze školy na jedno z míst, ke kterým se vztahují nahrávky vzpomínek pamětníků. Představí např. 4 různá místa, ukáže na mapě, kde jsou (jak daleko od školy) a promítne fotky dnešního stavu. Žáci mohou hlasovat např. pro okolí trati, okolí Marvánku, okolí Mlýnského rybníka (viz 4.4 Cesta ze školy prezentace). Za domácí úkol dostanou vyfotit nějakou zajímavost přírodní nebo kulturní, kterou mají na cestě ze školy, a napsat krátký popis, např. 4 věty na téma <i>Moje cesta ze školy</i>.</p>

